

Minnen från min skoltid 1947---1953-54

Först en liten tillbakablick.

Vi bodde i Amsterdam, i Holland under min uppväxt. Det var under andra världskriget. Det var oroligt, bomber, skrik och larm hördes ofta, många gånger fick vi gå ner i källaren, till ett skyddsrum och sitta där i mörkret, tills det var över. Ibland bodde jag hos min faster eller någon annan bekant när det inte fanns mat, så det räckte till alla. Många gånger fick vi fly ut på landet, för att det var för oroligt att bo i Amsterdam.

När det blev fred i maj 1945 bodde vi på landet. Jag har ett minne att vi vaknade sent på kvällen av att människor sprang på gatan utanför och knackade i väggar och på dörrar, de skrek att det var fred. Jag var fem år och förstod inte vad det betydde, men kommer ihåg att jag blev väldigt rädd, kanske för alla hysteriska skrik.

Vi fick så småningom flytta tillbaka till vår lägenhet i Amsterdam. En kväll bultade det på vår dörr, utanför stod det flera soldater som letade efter vår pappa. De knackade i golv och väggar för att undersöka om det fanns några gömställen där, men de hittade honom inte då.

Någon dag senare blev han fast. Det visade sig att han hade gjort en del affärer med tyska nazister, för att vi i familjen, de två pojkarna som också bodde hos oss och hans släktingar skulle få något att äta. Under kriget fanns det nästan ingenting i affärerna att köpa. Det han gjort var straffbart och han dömdes till flera års fängelse.

Vår mamma försökte klara oss, men i maj 1946 gick det inte längre och vi flydde. Mamma och vi fyra syskon, kunde komma till Sverige.

Mamma som var svenska hade släkt som vi fick bo hos, lite utspridda, men efter någon månad kunde vi flytta, till Leksand. Leksandsborna var inte vana att möta annorlunda människor, det fanns några finska krigsbarn som bodde hos Leksandsfamiljer, men en familj utan pappa och med annat språk, det var något obekant på den tiden.

Mamma började prata svenska med oss barn på en gång, så att vi fort skulle lära oss, men jag vägrade. Holländskan var den enda trygghet jag hade kvar.

Jag var rädd för mycket, kände mig alltid på väg att springa ifrån. Rädd för en pumpstation, som fanns mitt emot vårt hus, jag trodde det var en underjordisk gång och att det skulle komma ut någon därifrån, höga skrikiga ljud, mörkrädd, hade många mardrömmar, livrädd när jag hörde flygplan och rädd att bli lämnad.

Tryggheten inne och rollen hemma, var viktig. Att ta hand om mina småsyskon och hjälpa min mamma, det var lugnast.

Min mamma, som var på påverkad av krigsåren, behövde mig, fick vara hennes stöd. Hon mådde dåligt de första åren i Leksand, krigsnerver som hon sa, och hon kunde inte få någon kontakt med vår pappa. Ä

Det var en ständig oro för allting. Mina syskon var ett halvt år, två år och tre år, behövde mig, själv var jag sex och ett halvt år.

I hemmet visste jag min roll, hade ett värde i att hjälpa till, men utanför hemmet var jag vilsen.

Så skulle jag börja skolan, hösten 1947. Tror att jag tyckte det var spännande. Min mamma följde med på ett skolmognadsprov, som var obligatoriskt på den tiden. Det gick bra och jag skulle få börja skolan.

Vi hade en snäll lärarinna som alltid gick klädd i Leksands dräkt, kort och lite rund var hon. Kommer inte ihåg mycket från de första skolåren, mer än att jag gick själv till och från skolan. Jag hade ingen kamrat och förstod inte allt, kändes som jag var själv i en främmande värld. Efter någon månad fick jag sluta, det ansågs att jag inte hängde med.

Tror att jag redan då kände mig misslyckad, var ledsen, utanför och ett annorlunda barn som inte passade in med de andra.

Efter jul fick jag börja igen, det gick bättre då, fick i alla fall stanna kvar. De andra hade fått kamrater och en del kände varandra redan innan skolstarten, det var svårt att passa in någonstans.

När det ringde in efter rasten, tog vi tyst och lugnt av oss

ytterkläderna och ställde oss i led, alldeles tyst skulle det vara. När läraren var klar, fick vi gå in en och en. På morgonen tog han i hand och sa god morgon annars varsågod. Alldeles tyst skulle det vara. Vi ställde oss bredvid våra bänkar, väntade på läraren som sa, varsågod och sitt. Alla hade egna skolbänkar som vi skulle hålla ordning i. När någon av oss fick en fråga av läraren, skulle vi ställa oss upp bredvid bänken och svara. Osäker som jag var kommer ihåg att jag blev röd som en pion i ansiktet och svarade ofta fel.

Det var ingen skolmat de första åren, alla hade med sig något, jag oftast nyponte och skorpor eller smörgås.

På rasterna var det svårt, alla hade någon att vara med och när jag försökte vara med, kommer jag ihåg att de oftast härmade mitt efternamn och sa FRÄSIVÄG, jag hette då Vreeswijk.

En annorlunda flicka med konstigt namn och med en pappa som jag inte visste var han fanns eller om han levde, det var svårt för andra att förstå. Det var aldrig någon lärare som hjälpte till med kontakten. Det hade behövts.

I lekar på rasten, blev jag ofta vald sist, de som fick mig i sin grupp, buade. De lekte ta fatt, spelade kula, lekte burken, hoppade rep, hoppade hage m.m. Kommer ihåg att jag kände mig klumpig, dum, rädd, väldigt blyg och osäker, de gånger jag fick vara med. Vi bytte filmstjärnor och andra idolbilder också.

Andra året blev lite bättre. Upptäckte vaktmästaren som var ute, farbror Oskar, jag fick vara med honom. Kratta och rensa i landen. Varje gång det blev rast tittade jag efter honom.

Det blev en lugn, skön känsla att veta att han fanns, jag vågade gå ut. Han frågade inte så mycket, utan han bara fanns där.

På den tiden fanns det ingen hjälp för barn som behövde det, inte heller någon vana eller kunskap hos lärare. En annorlunda flicka med konstigt namn, jag hette då Sineke Vreeswijk, nyinflyttad, utan pappa och ovan i miljön, var svårt för klasskamraterna att förstå. När de frågade mig, var är din pappa och jag svarade, vet inte han är nog död, trodde alla att jag ljög. Min mamma visste inte heller var han var. När jag frågade svarade min mamma, att

det ska vi inte prata om, vi ska se framåt.

Vi fick en ny lärarinna, i tredje klass. Väldigt hård, sträng och som gjorde skillnad på oss barn. Hon kände många föräldrar och barn, Leksand var ett litet samhälle på den tiden. Hon skrek, var väldigt högljudd och tog till stryk så fort det inte blev som hon ville. Jag var livrädd. Åga var vanligt i skolan på den tiden.

Jag fick stryk om jag ritade med fel hand, jag är vänsterhänt och det var förbjudet. Hon slog mig med linjalen eller så fick jag en örfil. Ibland fick jag stå i skamvrån, bredvid svarta tavlan, ibland åkte jag ut i korridoren.

Känslomässigt gick jag in i mig själv, i någon bubbla liksom, stängde av allt. Tror ändå att jag försökte vara och göra som mina klasskamrater men det räckte inte.

Ibland hade jag en känsla av att
---de som var utlänningar och inte hade någon pappa behandlades så här---fick någon sorts förståelse för vuxenvärlden i skolan, genom att tänka så.

Det kaos jag hade inom mig gjorde det nog svårt att förstå, lyssna och vara med i klassen.

Det pratades om att jag skulle börja i hjälpklass men så blev det inte.

Kommer i håg att vi skulle rita till fars dag, jag vägrade, jag hade ju ingen far, och visste inte vad en far var, vi kallade vår "far" för pappie. Lärarinnan skrek åt mig att jag skulle göra som hon sa, men jag gjorde inte det. Hon tog tag i ena örat och slog mig på andra sidan, jättehårt. Det var inget nytt för mig och inte första gången, men då reste jag mig upp och rymde från skolan. Jag visste att det var förbjudet, men det blev så. Sprang hem och gömde mig under en säng, låg där länge tills jag vågade komma fram till min mamma, och berättade. Hon tröstade mig, jag fick sitta i hennes knä, som inte var vanligt, mina tre yngre syskon behövde det bättre och ofta. Det hon sa glömmer jag inte.

HON SA--

Nästa gång ritar du till fars dag för jag är ju både mammie och pappie, till er. En bra lösning för mig.

En annan gång skulle vi rita tomtar, jag hade varken sett eller hört något om tomtar, vi hade sint Nickolas med sin hjälpreda swarte Piet i Holland, så jag ritade det. Lärarinnan blev jättearg, skrek och slog mig, jag skulle göra som hon sa. Till slut skrek hon--- rita din jäkla svarting då----

I vuxen ålder har jag ofta tänkt...är mina minnen verkliga, sanna och upplevda. Aga var en vanlig bestraffningsmetod som fler fick känna på.

Det är riktigt det jag kommer ihåg. En klasskamrat berättade, på en av våra skolträffar vi haft under åren, att hon kommer ihåg hur ofta jag var utsatt av vår lärarinna, med stryk och hårda ord.

Det blev ofta missförstånd eller andra svårigheter mellan lärarinnan och mig. Blev utvisad, satt i korridoren med bänken, mitt år i tredje klass är inget jag vill komma ihåg.

Det var nog då mina tankar blev till, att jag skulle starta ett barnhem när jag blev vuxen. Skulle hjälpa barn som hade det svårt. I tredje och fjärde klass började fler barn i klassen. De kom från byskolorna runt om Leksand.

Vi bytte lärare, i fjärde klass, fick en manlig. Började med slöjd och gymnastik i en gymnastiksal. Gymnastikläraren hade konstiga ideer, han var mest i flickornas omklädningsrum för att se till att vi duschade ordentligt och bytte kläder, kommer ihåg att jag var så blyg, kanske för att jag inte hade någon pappa.

Vi fick skolmat också, i början mest soppa eller gröt men på lördagarna choklad med mjuk ostsmörgås, vilken lyx!!

Hade vi varit olydiga, som det sas då, fick vi som straff- ått vara utan mat.

De nya klasskamraterna frågade ofta, bl.a. var min pappa var, det kändes så svårt att berätta, jag visste ju inte det och när jag försökte tala om, trodde de att jag ljög.

Hemma frågade jag ofta men, mamma ville aldrig prata om det, vi skulle bara se framåt svarade hon.

Blev kamrat med några pojkar, några från en byskola, som började i klassen. Dom ville vara med mig. Så kul att få kompisar. De hittade på mycket bus och jag hängde på.

Vi snattade godis i en affär, plockade fimpar och rökte bakom fotbollsläktaren, slog sönder fönster, busade i klassrummet m.m. En gång kastade jag in min skoltrunk i pojkarnas slöjdsal, så fönstret gick sönder, bara för att jag ville vara med dom. Hade så svårt med sysløjden, jag var vänsterhänt och syfröken kunde inte visa mig.

Min mamma blev kallad till överläraren flera gånger!!!!

Allt dumt jag gjorde var för att passa in med pojkarnas påhitt.

Pojkarna räknade med mig och det kändes bra.

Den nya läraren hade samma metoder som den förra, men var mer rättvis.

Vi stod på led när vi skulle börja vår skoldag, tog i hand och hälsade godmorgon på läraren.

Vara tysta och alltid räcka upp handen om vi ville något. Skulle vi svara på en fråga fick vi resa oss upp och ställa oss brevid bänken för att svara. Vi skulle inte prata fritt eller ha egna åsikter, det lyssnade inte läraren på. När jag fick någon fråga, blev jag rädd för att säga fel eller göra bort mig för klassen.

Tror att jag blev van att bli behandlad med stryk och hårda ord, så upplevde jag de här åren bättre. Hade några flick- kamrater, någon följde med hem, vi klippte pappers-dockor eller ritade och så hade jag pojkarna som alltid höll på mig. Hade fått en roll i deras gäng. Ordet mobbning fanns inte då, men tänker jag efter, så var det ett utanförskap med inslag av det vi nu kallar mobbning. Framförallt mobbad av de vuxna, lärarna.

Allt dumt jag gjorde var för att någon skulle tycka om mig och att jag dög att vara kompis med. Busade i klassrummet, åkte ut med bänken ibland och fick sitta i korridoren, smet ofta iväg till en teckningslärare, där fick jag sitta och rita.

Gick till och från skolan själv, skulle gå hem på en gång när skolan var slut, min mamma behövde mig. Ibland gjorde jag inte det.

Kommer ihåg en snäll tant som bodde efter min skolväg och hon bjöd in mig på knäckebröd med lingonsylt på, drack saft till.

Kommer inte ihåg om vi pratade om något, bara känslan av en

snäll tant som lät mig komma in. Det var så skönt att sitta där, en vilopaus, i allt svårt.

Så blev jag bekant med en fotograf, dit smet jag iväg, fick fika där och hjälpte honom att städa. Det tyckte jag var en lugn oas. Var också ofta barnvakt till olika familjer, sökte upp dem och erbjöd mig. Tjänade någon slant då.

Det var sex år i folkskolan då och sjunde klass kallades för fortsättningsskola. En del i klassen började i realskolan efter sjätte klass, en del efter sjunde året.

Har letat i mitt minne efter trevliga stunder från min skoltid, men kan inte komma ihåg någon. Bara utanförskap i en svår miljö.

Fick ta ett stort svårt ansvar hemma, men räckte inte till. Fick ofta stryk av min mamma, dels för att jag gjorde fel, men de första åren i Leksand mer för att hon mådde så dålig.

Ändå kommer jag ihåg min mamma med kärlek och med många positiva minnen. Hon gjorde säkert så gott hon kunde utifrån den svåra situationen hon hade och levde i.

På sommaren 1954 konfirmerades jag efter att ha läst under vintern. Det skulle vara Leksandsdräkt vid konfirmationen, den fick jag låna av en granne.

På sommarlovet arbetade jag utanför Stockholm på en handelsträdgård, hos en familj mamma kände.

När det blev höst jobbade jag i Blekinge som hembiträde, hos en lärarfamilj, läraren kände jag sedan skolan i Leksand, de hade 4 pojkar. Mamman var ofta sjuk och borta. Det blev väldigt svårt med allt ansvar jag fick ta.

Var ledsen och längtade hem så jag slutade till jul.

Hade bestämt att utbilda mig för att öppna barnhem, då skulle jag först ha praktik i familjer, gå hushållsskola, jag gick lanthushållsskola och barnsköterskeutbildning.

Fick arbete på avdelning 21 på Falu lasarett, det var för tidigt födda prematurer, och sjuka barn upp till 1 år. Trivdes så bra där, så planerna på att öppna barnhem avtog.

Kan inte skylla bara på skolan, att det blev svårt, utan tror att min start i livet påverkat det mycket. Behövde haft mera hjälp, men det

fanns inte då.

Minnen från barndomen bleknar inte med åren, snarare lyser de starkare när livstempot dämpas.

När jag tittar i min backspegeln har min svåra start i livet givit mig ”verktyg” som jag behövt och haft nytta av i mitt vuxna liv.

Mitt val av yrke har säkert varit som en sorts terapi för mig. Att arbeta med sjuka barn på lasarettet, med förskolebarn i olika grupper, barn med särskilda behov, skolbarn i liten grupp, och som stödfamilj, avlastningsfamilj, kontaktfamilj, och haft sommarbarn, har varit berikande.

Kunnat förstå och hjälpa andra som hade det svårt, både barn och vuxna. Läste specialpedagogik och utbildade mig till förskollärare senare, arbetade med barn som har behövde extra hjälp, trivdes väldigt bra med det. Kanske för att jag själv var ett barn med särskilda behov.

Arbetade sedan på Södra skolan i en liten grupp med barn som behövde lugn och ro för sin inläring. Också med barn från andra länder, som kanske varit med om liknande upplevelser som jag. Vi fick bra kontakt, de pratade sitt språk och jag holländska, på kul. Arbetar fortfarande på öppna förskolorna som finns i Falun, i vanlig grupp och i en grupp med invandrar mammor, och ibland på en annan förskola i kommunen.

När jag blev pensionär och hade tid att tänka, kom många minnen över mig. Det blev svårt, väldigt svårt .

Har tagit hjälp av samtalsterapi och det har varit bra för mig.

Tycker att mitt liv har varit bra ändå, är tacksam med facit i hand.

Barn har varit guld värt och de som behövt extra stöd i livet har legat mig varmt om hjärtat.

Att förstå människor, små och stora på deras nivå och bygga något positivt utifrån det, är min livs filosofi.

Skrivet av Sineke Vreeswijk, numera Ängsås, Falun 2021

